

**Rușinea și vinovăția în tulburarea de personalitate borderline. O
abordare din perspectiva reglării emoționale
PN-III-P4-ID-PCE-2016-0864, contract nr. 137/2017**

Raport științific

Decembrie 2017

Director de proiect

Prof. univ. dr. Aurora Szentágotai-Tătar

Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj Napoca

CUPRINS:

1.	Obiectivele proiectului	p. 3
2.	Obiectivele științifice ale etapei	p. 3
3.	Rezumatul activităților și rezultate	p. 3-6
4.	Bibliografie	p. 6-7

1. Obiectivele generale ale proiectului

Obiectivul principal al proiectului este investigarea dificultăților de reglare a rușinii și vinovăției în tulburarea de personalitate borderline (TPB), în relație cu stresul în copilărie. Cu toate că importanța rușinii și vinovăției și a problemelor de modulare a acestora sunt elemente centrale ale teoriilor privind TPB, puține cercetări s-au focalizat asupra investigării acestor aspecte. Având în vedere că emoțiile de care ne ocupăm și dificultățile de reglare emoțională au o relevanță crescută în mai multe tulburări de personalitate, rezultatele proiectului vor putea contribui la creionarea unei perspective transdiagnostice asupra reglării emoțiilor legate de sine (engl. *self-referential*) în tulburările de personalitate.

2. Obiectivele specifice ale proiectului:

O1. Investigarea trăirii rușinii și vinovăției și a caracteristicilor reglării lor la persoane cu niveluri crescute de trăsături de tip borderline;

O2. Investigarea relației dintre stresul în copilărie (inclusiv practici parentale disfuncționale) și reglarea rușinii și vinovăției la persoane cu niveluri crescute de trăsături de tip borderline;

O3. Investigarea relației dintre rușine și vinovăție, reglarea acestora și comportamentele de autovătămare la persoane cu niveluri crescute de trăsături de tip borderline și la persoane cu diagnostic de TPB.

2.1. Obiectivele Științifice ale Etapei I

Această etapă (iulie-decembrie 2017) a presupus pregătirea Studiului 1 și începerea derulării acestuia. Au fost realizate următoarele activități: (1) analiza literaturii de specialitate; (2) definitivarea protocolului pentru Studiul 1; (3) recrutarea participanților și demararea Studiului 1.

3. Rezumatul etapei și prezentarea rezultatelor

3.1. Analiza literaturii de specialitate

Grad de realizare: Realizat

Tulburarea de personalitate borderline (TPB) este o tulburare mentală severă, care se caracterizează printr-un tipar de instabilitate crescută în ceea ce privește reglarea emoțională, controlul impulsurilor, relațiile interpersonale și imaginea de sine (Lieb et al., 2004). Prevalența tulburării este estimată între 1.6-5.9% în populația generală și este tulburarea de

personalitate cel mai frecvent diagnosticată în context clinic (APA, 2013; Carpenter & Trull, 2013). Persoanele care suferă de această tulburare prezintă dificultăți de funcționare în majoritatea domeniilor importante de viață (Austin et al., 2007), comportamente autodistructive (ex., autovătămare, abuz de substanțe, probleme de comportament alimentar) și risc suicidar crescut (Lieb et al., 2004).

Dificultățile de reglare emoțională sunt considerate un aspectele cheie în etiologia TPB (Linehan, 1993). Potrivit *Modelului biosocial*, propus de Linehan (Crowell et al., 2009), problemele de reglare emoțională în TPB apar ca urmare a interacțiunii dintre vulnerabilitățile biologice ale persoanei și un mediu de dezvoltare invalidant, și se exprimă în: reactivitate emoțională crescută, incapacitatea de a modula emoțiile și revenirea lentă și dificilă la nivelul de bază (Crowell et al., 2009).

Cu toate că persoanele cu TPB se confruntă cu numeroase emoții disfuncționale, rușinea și vinovăția patologice sunt văzute ca fiind elemente centrale ale tulburării (Hawes et al., 2013). De exemplu, datele arată că rușinea este emoția cel mai puternic asociată cu simptome precum comportamentul suicidar, autovătămarea, furia necontrolată și agresivitatea (Rusch et al., 2007), ceea ce i-a făcut pe unii autori să sugereze că TPB poate fi conceptualizată ca un răspuns cronic de rușine (Crowe, 2004; Gratz et al., 2010). Cu toate acestea, foarte puține studii au investigat rușinea și vinovăția în TPB. Mai mult, deși modelele teoretice atribuie un rol fundamental în menținerea simptomelor deficitelor de reglare a acestor emoții, practic nu există cercetări care să fi testat această ipoteză.

În acest proiect, dificultățile de reglare emoțională din TPB sunt abordate prin prisma *Modelului procesual*, propus de James Gross (Gross, 2015). Modelul susține că reglarea emoțională este inițiată atunci când se activează scopul de a influența desfășurarea unei emoții. Acest scop poate fi atins apelând la diverse strategii, grupate de Gross (2015) în următoarele categorii: selectarea situației; modificarea situației; focalizarea atenției; modificarea evaluării și modularea răspunsului (Gross, 2015). Procesul de reglare emoțională în sine implică următoarele faze: (1) etapa de identificare, în care se stabilește necesitatea reglării emoției; (2) etapa de selectare a strategiei; (3) etapa de implementare a strategiei. Oricare dintre aceste etape poate să ridice probleme, iar literatura sugerează faptul că TPB este caracterizată de dificultăți în toate cele trei faze (Rosenthal et al., 2008). Mai mult, modele recente (Selby & Joiner, 2009) susțin că dificultățile de reglare a emoțiilor negative ar crește nivelul acestora, fapt care antrenează noi strategii problematice de reglare și contribuie, printr-un „efect de cascadă”, la menținerea problemelor comportamentale.

3.2. Definitivarea protocolului pentru Studiul 1

Grad de realizare: Realizat

Studiul 1 cuprinde două etape: (1) evaluarea comparativă a reglării uzuale a rușinii și vinovăției la persoane cu niveluri crescute, respectiv scăzute de trăsături borderline, pe baza unor scale consacrate din literatură și punerea în relație a reglării emoționale cu stresul în copilărie; și (2) urmărirea longitudinală, prin metoda „eșantionării experienței” (engl., *experience sampling*), a reglării rușinii și vinovăției în viața de zi cu zi, la persoane cu niveluri crescute, respectiv scăzute de trăsături borderline.

În etapa 1 sunt utilizate următoarele instrumente de evaluare:

- Borderline Symptom List - 23 (BSL-23; Bohus et al., 2008)
- McLean Screening Instrument for Borderline Personality Disorder (MSI-BPD; Zanarini et al., 2003)
- Personal Feelings Questionnaire (PFQ; Harder & Zalma, 1990)
- Test of Self-Conscious Affect (TOSCA-3; Tangney et al., 2000)
- Difficulties in Emotion Regulation Scale (DERS; Gratz & Roemer, 2004)
- Emotion Regulation Questionnaire (ERQ; Gross & John, 2003)
- Ruminative Response Scale (Treynor et al., 2003)
- Risky Families Questionnaire (RFQ; Felitti et al., 2008)
- Childhood Trauma Questionnaire (CTQ; Bernstein et al., 1994)
- Personal Health Questionnaire-9 (PHQ-9; Kroenke et al., 2001)

În etapa 2, cea de eșantionare a experienței, se utilizează o aplicație instalată pe telefonul mobil, care solicită participanților să raporteze, de mai multe ori pe zi, în ce măsură au trăit, de la ultima evaluare, următoarele emoții: furie, tristețe, frică, rușine, vinovăție, plictis, dezgust, surpriză, bucurie și mândrie. Sunt evaluate, de asemenea, nouă strategii de reglare a acestor emoții și eficiența lor.

3.3. Demararea Studiului 1

Grad de realizare: Realizat

Culegerea datelor pentru prima etapă a Studiului 1 a fost finalizată. Estimarea inițială a mărimii eșantionului necesar pentru detectarea unei mărimi medii a efectului a fost de 128 de participanți. Eșantionul final cuprinde 202 participanți (172 femei) cu vârste cuprinse între 18-33 ani ($M = 19.54$; $AS = 1.85$). În momentul de față ne aflăm în faza de prelucrare a acestor date și ne așteptăm să trimitem spre publicare un manuscris pe baza lor până la jumătatea anului viitor.

A fost începută, de asemenea, înrolarea participanților pentru etapa II a Studiului 1, cea de eșantionare a experienței. Până în momentul de față au fost înrolați 110 participanți. Culegerea datelor va începe în luna ianuarie 2018.

Director de proiect

Prof. univ. dr. Aurora Szentágotai-Tătar

Bibliografie selectivă:

- American Psychiatric Association. (2013). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders (5th ed.)*. American Psychiatric Publishing: Arlington, VA.
- Austin, M. A., Riniolo, T. C., & Porges, S. W. (2007). Borderline personality disorder and emotion regulation: insights from the Polyvagal Theory. *Brain and Cognition*, 65, 69-76.
- Carpenter, R. W., & Trull, T. J. (2013). Components of emotion dysregulation in borderline personality disorder: A review. *Current Psychiatry Reports*, 15(1), 335.
- Crowe, M. (2004). Never good enough - Part 1: Shame or borderline personality disorder? *Journal of Psychiatric and Mental Health Nursing*, 11, 327-34.
- Crowell, S. E., Beauchaine, T. P., & Linehan, M. M. (2009). A biosocial developmental model of borderline personality: Elaborating and extending Linehan's theory. *Psychological Bulletin*, 135, 495-510.
- Gratz, K. L., Rosenthal, M. Z., Tull, M. T., Lejuez, C. W., & Gunderson, J. G. (2010). An experimental investigation of emotional reactivity and delayed emotional recovery in borderline personality disorder: the role of shame. *Comprehensive Psychiatry*, 51, 275-285.

- Gross, J. J. (2015). Emotion regulation: Current status and future prospects. *Psychological Inquiry*, 26, 1-26.
- Hawes, D. J., Helyer, R., Herlianto, E. C., & Willing, J. (2013). Borderline personality features and implicit shame-prone self-concept in middle childhood and early adolescence. *Journal of Clinical Child and Adolescent Psychology*, 53(42), 302-308.
- Lieb, K., Zanarini, M. C., Schmahl, C., Linehan, M. M., & Bohus, M. (2004). Borderline personality disorder. *The Lancet*, 364(9432), 453-461.
- Linehan, M. (1993). *Cognitive-behavioral treatment of borderline personality disorder*. New York, NY: Guilford Press.
- Rosenthal, M. Z., Gratz, K. L., Kosson, D. S., Cheavens, J. S., Lejuez, C. W., & Lynch, T. R. (2008). Borderline personality disorder and emotional responding: A review of the research literature. *Clinical Psychology Review*, 28(1), 75-91.
- Rüsch, N., Lieb, K., Göttler, I., Hermann, C., Schramm, E., Richter, H., ... & Bohus, M. (2007). Shame and implicit self-concept in women with borderline personality disorder. *American Journal of Psychiatry*, 164, 500-508.
- Selby, E. A., & Joiner, T. E. (2009). Cascades of emotion: The emergence of borderline personality disorder from emotional and behavioral dysregulation. *Review of General Psychology*, 13, 219.